

Onderzoekende sportprofessionals in de Groningse wijk

In dit artikel kijken we naar de docent LO die wordt ingezet op meerdere terreinen. Naast onderwijs zien we gemeenten maar ook sportservicebureaus en particulieren als opdrachtgever. Kortom de taak van de docent verandert. Hoe wordt daar in Groningen mee omgegaan?

Door: Jim Weistra, Valesca van Dijk en Mark Jan Mulder

De taak van de docent LO in het basisonderwijs is al jaren aan het veranderen. Er is, onder invloed van verschillende regelingen, steeds meer behoefte aan brede vakdocenten die de verbinding tussen buurt, onderwijs en sport kunnen leggen. De taak en verantwoordelijkheid van de docent LO verandert; niet alleen het opvoeden door middel van beter leren bewegen en het voorbereiden op deelname aan de bewegingscultuur staat centraal. Ook het bijdragen als sportprofessional aan maatschappelijke doelen op gemeentelijk en wijkniveau wordt, op dit moment, steeds belangrijker. Als gevolg hiervan zien we dat vooral jonge collega's (zij starten met name in deze nieuwe functies) steeds vaker te maken hebben met andere opdrachtgevers. Niet de schoolleiding heeft een vraag of een opdracht, maar gemeenten, sportraden en particulieren komen met projecten. Vaak zijn deze projecten gericht op het oplossen van problemen waarin sportdeelname wordt gezien als een middel.

Teams van sportprofessionals

Omdat de schaal van deze projecten vaak groot is (schooloverstijgend, wijk- of stadsdeel breed), operen de verschillende sportprofessionals vaak in teams. O.a. in Groningen worden deze teams sportteams genoemd. De samenstelling kan per wijk en project verschillen, maar in dergelijke teams

treffen we een flinke diversiteit aan sportprofessionals: (brede) vakleerkracht LO, sportmanagers, sportactiviteiten begeleiders en trainers, buurtsportwerkers en steeds vaker ook beweeg- en leefstijladviseurs. Daarbij werken ervaren bekwame sportprofessionals op m.n. bachelorniveau samen met sportprofessionals op mbo-niveau en met hbo- en mbo-studenten die nog in opleiding zijn.

Er zijn in het land inmiddels veel initiatieven met *sportteams*, die zich expliciet bezighouden met dit soort projecten en de bijbehorende maatschappelijke doelstellingen. Deze teams kunnen, onder de vlag van sport en bewegen, en vanuit hun verschillende achtergronden en opleidingen, kiezen uit een enorme variatie aan interventies middels activiteiten en acties die door hen kunnen worden ontwikkeld en uitgevoerd. Enkele voorbeelden uit de vele mogelijkheden: vrije sportinstuiven, schoolsportverenigingen, sportcursussen, themaweken, clinics, the sky is the limit! Maar op basis waarvan worden deze keuzes gemaakt? Natuurlijk speelt de eigen visie op wat belangrijk is een belangrijke rol, maar de opdrachtgever heeft hier zeker wat in de melk te brokkelen. De opdrachtgever verwacht vaak dat de interventies een aantoonbare bijdrage leveren aan de gestelde beleidsdoelen waarvoor de middelen van het project beschikbaar zijn gesteld. Wie betaalt, die bepaalt uiteindelijk. De

Vaak zijn deze **projecten** gericht op het oplossen van problemen waarin sportdeelname wordt gezien als een middel

voortzetting van de financiering van projecten en interventies wordt mede bepaald door het beeld van de opdrachtgever over de mate waarin de doelen worden behaald en de mate waarin dit efficiënt gebeurt. Vanuit opdrachtgevers (gemeenten) groeit de behoefte daarom aan zowel monitoring van activiteiten (aanbod) en deelnemers (hoeveel en achtergrondkenmerken), alswel aan kennis en inzicht over interventies en activiteiten die werkelijk bijdragen aan het behalen van de doelen van de opdrachtgever. In het ideale geval sluiten de doelen van de opdrachtgever naadloos aan op wat het sportteam in de wijk onderneemt op basis van de door de professionals gesignaleerde behoefte in de wijk. De visie van de professionals ligt dan in dezelfde lijn als het beeld van de opdrachtgever.



Vraag is in hoeverre deze sportprofessionals zelf ook de behoefte voelen om hun handelen (o.a. keuzes in het aanbod en interventies) te baseren op kennis van wat werkt. Een zuiver *evidence based* benadering (handelen gebaseerd op wetenschappelijk verzamelde kennis over doelmatigheid en doeltreffendheid ervan) is wellicht (nog) een brug te ver, maar een *practice based* benadering (zie kader) lijkt op dit moment wel degelijk binnen handbereik. Als je voor dit laatste kiest, heb je geen sluitend 'bewijs' voor de mate waarin je handelen als professional werkt, maar kun je wel beter uitleggen aan derden waarom je doet wat je doet en je kunt doelmatiger en efficiënter je tijd en de toegewezen middelen inzetten. Dat zou voor een professional toch ook beter moeten voelen? Wij verwachten het in ieder geval wel van onze afgestudeerden en moedigen een nieuwsgierige, onderzoekende houding daarom aan. De boodschap aan studenten is daarbij: sta regelmatig stil bij je handelen in relatie tot de doelstellingen, houd in de gaten wat werkt in je praktijk en vertaal dat naar je handelen door dat voortdurend aan te scherpen en te verbeteren.

Bslim en praktijkgericht onderzoek combinatiefunctionaris in Groningen

In 2009 kreeg de Hanzehogeschool Groningen, *Instituut voor Sportstudies* (hierna HIS genoemd), de opdracht van de Gemeente Groningen (dienst OCSW), om in drie *Bslim* (*achterstands*)wijken te experimenteren met drie *proeftuinprojecten* in het kader van het concept *combinatiefuncties*. De gemeente gaf deze opdracht om kennis te (laten) ontwikkelen door het *lectoraat Sportwetenschap* van het HIS, die kan bijdragen aan een gedegen advies over de stadsbrede invulling van deze functies.

In deze drie proeftuinprojecten zijn sindsdien sportteams actief. Deze sportteams werden op innovatieve wijze ingevuld; HIS-opleiders werden actief in de wijk samen met 2e, 3e en 4e jaars SGM- en ALO-studenten van het HIS. Dit construct werd ondergebracht >>

Bslim

In navolging van het succesvolle beleid in de gemeente Groningen rondom *Vensterscholen*, werd in 2007 gestart met het project *Bslim*. *Bslim* staat voor: *Buurtgerichte Sportieve Leefstijl Interventie Methode*. *Bslim* wil oproepen tot een gezonde en sportieve leefstijl, vandaar de link in de naamgeving met 'slim zijn' en 'fit zijn'. Het gaat in Groningen wat betreft het beleid en aanbod van sport en bewegen onder andere om een samenwerking tussen sportprofessionals die werkzaam zijn bij: de *Stichting Maatschappelijk Juridische Dienstverlening (MJD)*, het Huis voor de Sport Groningen, sportverenigingen, naschoolse opvang en de basisscholen. Deze instanties werken grotendeels onder de regie van de gemeente Groningen samen onder de naam *Bslim*. Het project *Bslim* wordt uitgevoerd in negen (gecombineerde) Groningse wijken.

Contact:

j.s.r.weistra@pl.hanze.nl

Practice based evidence

Korte beschrijving en vergelijking met evidence practice en empirisch wetenschappelijk onderzoek.

Schema:

Ad hoc benadering (ik doe iets)

Intuïtieve benadering (ik doe wat ik denk dat werkt)

Practice based benadering (systematisch verzamelde praktijkkennis)

Evidence based practice (systematisch verzameld bewijs van wat werkt in de praktijk)

Empirisch wetenschappelijk bewijs (wetenschappelijk bewezen (causale) relaties tussen oorzaken en gevolgen, interventies en effecten).

binnen de al bestaande Bslim-structuur (zie kader). In samenwerking met de verschillende Bslim-partners die ook op het gebied van sport en bewegen werken, hebben de HIS sportteams in de wijken bijgedragen aan de gemeentelijke Bslim-doelstellingen. Het sportteam acteert hierbij in het kader van het combinatiefunctionarisbeleid maar daarbij staat niet zozeer één combinatiefunctionaris centraal, juist het gecoördineerd construct van samenwerkende professionals geeft invulling aan dit beleid.

Onderzoek CF Groningen:

Probleemstelling:

De gemeente Groningen heeft nog onvolledige inzicht in de wijze waarop zij de combinatiefuncties (organisatie en functieprofiel) het beste vorm kan geven teneinde de sportstimulering in de gemeente te optimaliseren.

Doelstellingen:

Het formuleren van een advies voor de gemeente Groningen op grond waarvan zij een beslissing kan nemen met betrekking tot inzet van combinatiefuncties teneinde sportstimulering in de gemeente te optimaliseren.

Het ontwikkelen van een monitor om de output (activiteiten en participatie) van de inzet van de combinatiefunctie in kaart te brengen.

Het onderzoek, dat is uitgevoerd onder leiding van Jim Weistra (hogeschooldocent HIS en onderzoeker binnen het Lectoraat Sportwetenschap), is *praktijkgericht* en grotendeels *kwalitatief* van opzet. Dit betekent dat bij de uitvoering van het onderzoek vooral het doorgronden van de professionele praktijk centraal stond, ten behoeve van het

leveren van bijdragen aan het verbeteren van die praktijk. Het onderzoek is opgebouwd uit meerdere deelonderzoeken die deels werden uitgevoerd door studenten. Op deze wijze wordt een bijdrage geleverd aan het opleiden van *kenniswerkers* in de sport die in staat zijn activiteiten en beleid voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren m.b.v. onderzoek, met als doel het stimuleren van sport en bewegen in achterstandswijken. Aan het onderzoek is daarnaast bijgedragen door de professionals in de wijk en docent-onderzoekers van het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool.

Wenselijkheid embedded practice based researcher

In het onderzoek werd gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Er werden o.a. interviews afgenomen met de verschillende partners in en rondom het sportteam, zowel individueel als in groepen van samenwerkende professionals. Wat daarbij opviel was dat met name de groepsinterviews (focusgroep interviews) niet alleen de onderzoekers interessante informatie opleverde, maar dat het interview juist ook voor de samenwerkende partners van toegevoegde waarde was. Doordat er tijd werd genomen om systematisch stil te staan bij elkaars waarnemingen, opvattingen en gevoelens over het werk en elkaar, leverde dit een directe winst op voor dat werk. Dat klinkt wellicht als een open deur, maar blijktbaar wordt er in de dynamische en drukke praktijk niet vaak gelegenheid gevonden of gecreëerd om op deze manier over het werk en de samenwerking met elkaar, in gesprek te gaan. Een van de aanbevelingen van het onderzoek is dan ook om in het vervolg van Bslim, Bslim2, dit soort meetings regelmatig te laten plaatsvinden onder leiding van een *embedded practice based researcher*. Deze onderzoeker is onderdeel van het sportteam en verricht actieonderzoek waarbij de resultaten worden teruggekoppeld en besproken in deze meetings.

Uit de focusinterviews werd verder helder dat een belangrijke succesfactor voor een geslaagd sportstimuleringsbeleid in de wijk weleens de combinatie van de inzet van een sportteam met de langdurige inzet van de (brede) vakleerkracht LO zou kunnen zijn. Deze sportprofessional die na een aantal jaren geworteld is in de wijk, is betrokken bij zowel het binnen- als buitenschoolse sportaanbod en bij de beleidsontwikkeling en -implementatie. Hij of zij kan beschouwd worden als de spin in het web die vooral zelf actief sportlessen en sportaanbod verzorgt, maar er tevens ook voor zorgt dat er afstemming is met de andere partners in de wijk. Het zal duidelijk zijn dat een dergelijk brede functie een breed opgeleide sportprofessionaliteit vraagt die verder gaat dan het profiel van een docent LO in het basisonderwijs! Wat betreft de omvang van een dergelijke job valt eerder aan een fulltime dan een deeltijdfunctie te denken, zeker als wijkbreed (en dus op meerdere scholen in de wijk) wordt gewerkt.

Naast de verschillende interviews werden er vragenlijsten over de invloed van het buitenschoolse- en binnenschoolse sportaanbod op de eigen sportdeelname uitgezet onder leerlingen uit groep 7 van de scholen in deze wijken. Ook werd het beleid zoals bedoeld vergeleken met de mate waarin de professionals dit beleid laten meespelen in de ontwikkeling van de verschillende interventies. Dit laatste werd deels door middel van



Invloed van vriendjes

inhoudsanalyse (literatuuronderzoek) en gesprekken met sportprofessionals naar aanleiding van het ontwikkelde sportaanbod gedaan. Ten slotte werden er gesprekken gevoerd met alle verenigingen in de drie wijken waar het onderzoek plaats vond. In dit deel van het onderzoek stond de mate waarin de verenigingen als *maatschappelijk sterke sportvereniging* opereren centraal. Daarbij werd gekeken naar de feitelijke huidige situatie, maar ook naar de bereidwilligheid van verenigingsbestuurders om hun vereniging in deze richting te ontwikkelen.

Invloed van vriendjes

Uit het vragenlijstonderzoek onder leerlingen uit groep 7 blijkt dat deze leerlingen in hun keuzegedrag met betrekking tot het wel of niet lid worden van een sportvereniging, niet zo zeer door een vakleerkracht LO of het buitenschoolse aanbod worden beïnvloed, maar veel meer door de keuzes en meningen van vriendjes, de invloed van ouders en de keuzes die broertjes en zusjes maken met betrekking tot sport. In de adviezen wordt op basis hiervan gesteld dat de tussen- en naschoolse activiteiten weliswaar een belangrijkere rol kunnen spelen in de keuze van de kinderen om lid te worden van een sportvereniging mits de vriendjes en vriendinnetjes die al wel lid zijn van sportverenigingen, ingezet worden bij het sportstimuleringsbeleid. Dit zou bijvoorbeeld kunnen in de functie van sportpromotor; de leerling als 'verenigingsambassadeur'. Leerlingen die deze functie vervullen kunnen medeleerlingen

enthousiasmeren voor de sport en actief uitnodigen om vrijblijvend deel te nemen aan open trainingen.

(Maatschappelijk) betrokken sportverenigingen

Tevens zouden de sportverenigingen in en om de wijken nog meer en structureel betrokken moeten en kunnen worden bij het tussen- en naschoolse sportaanbod, bijvoorbeeld door middel van het opzetten van *satellietverenigingen* die in hun aanbod aansluiten op de schooltijden en die trainingen in of bij de school organiseren. Een satellietvereniging heeft het karakter van een filiaal van een of meer sportverenigingen. In het onderzoek werd ook duidelijk dat verenigingsbestuurders onvoldoende zicht hebben op de praktische mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot maatschappelijke sterke. Men wil wel, maar ziet vaak niet zien hoe. De sportprofessionals (in het bijzonder sportmanagers) uit de sportteams kunnen hierin een consulterende en faciliterende rol vervullen met een aanzienlijke kans op succes. Sportverenigingen zouden dus met de

juiste interventies een belangrijke maatschappelijke rol kunnen spelen in deze wijken. De rol die een gemeente hierin kan spelen is niet te onderschatten; als subsidieverstrekker en ontwikkelaar/beheerder van de sportinfrastructuur doet de gemeente vaak erg veel voor sportverenigingen, maar vragen zij hiervoor weinig terug van verenigingen die op dit gebied niet 'hun eigen broek ophouden'. Zo bezien is het ook in ogen van sportbestuurders een normale zaak dat de sportvereniging een maatschappelijke rol op zich neemt in de wijk.

Actiegericht onderzoek door docent-onderzoekers in Groningen; een toekomstperspectief?

Zoals eerder in dit artikel al duidelijk werd zal in Groningen het Bslim-beleid worden voortgezet, zij het in een deels andere taakverdeling en opzet. Het aantal sportprofessionals wordt teruggebracht en (docent)-onderzoekers zullen als *embedded practice*

based researchers een rol gaan vervullen in de sportteams. De rol die zij daarbij gaan vervullen zou daarbij weleens exemplarisch kunnen zijn voor de toekomst van de docent LO in het basisonderwijs.

Wat ons betreft ligt deze in een multidisciplinaire samenwerking met andere sportprofessionals in de wijk in combinatie met een eigen brede sportprofessionaliteit. Onderdeel van dit laatste is een onderzoekende houding waarbij een practice base benadering centraal staat. Het lijkt ons gewenst dat de docent LO geworteld is in de wijk en een scope heeft die verder reikt dan de eigen school; een wijkgebonden sportprofessional dus. Een praktijkgerichte onderzoekende houding kan hem of haar helpen efficiënte en doelmatige keuzes te maken in zijn professionele handelen dat ten dienste staat van de ouders en kinderen in de wijk.

Valesca van Dijk, Mark Jan Mulder en Jim Weistra zijn docent-onderzoeker aan de Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies(HIS).

Binnen het HIS worden o.a. de bacheloropleidingen ALO en SGM aangeboden en wordt praktijkgericht onderzoek gedaan (o.a. naar 'stimulering van sport en bewegen') vanuit het lectoraat Sportwetenschap. ◀